

Kurmanji PTP Guidelines for Reading Skills

Reading skills in this guideline are defined by the level of the individual's ability to read written texts for the purpose of getting gist, specific information, detailed understanding, and implications.

Novice: this level is characterized by an ability to understand short (50-150 words) simple sentences on familiar matters containing highly frequent words and syntax. The common text sources are from menus, brochures, public notices, and regulations.

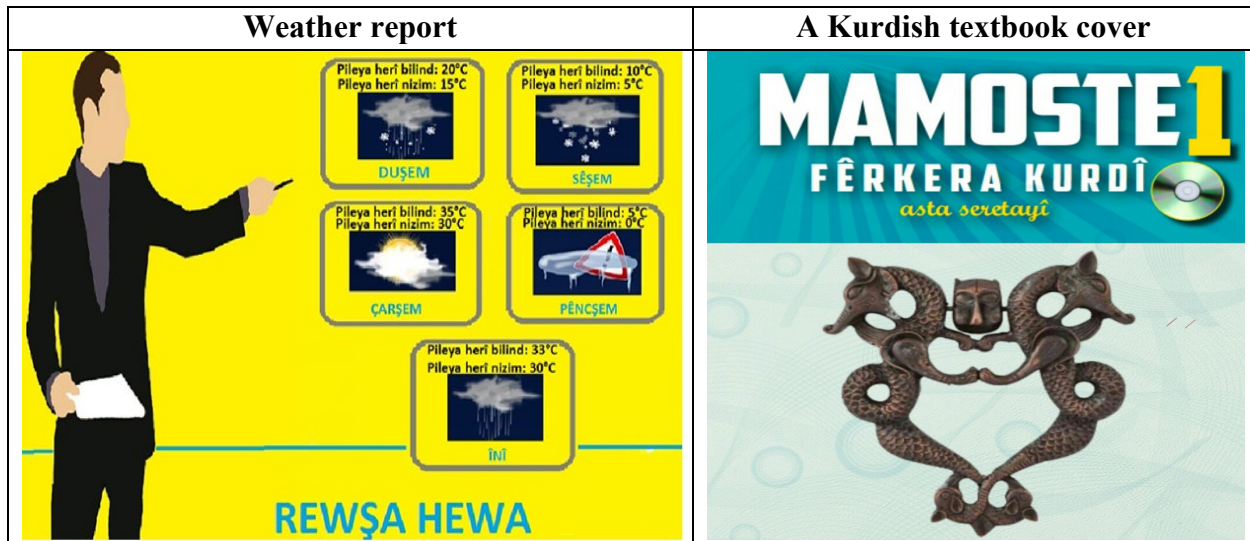
Novice 1:

- The reader can recognize the symbols of the Kurmanji alphabet.
- The reader is able to understand short sentences which are loosely connected.
- Texts usually do not exceed high- frequency structural patterns and vocabulary.
- Descriptions of persons, places, or things typify the texts at this level.

Example 1: Brief biography of a person

Navê min Ehmed e. Ez ji Amedê me. Ez bist salî me. Xwendekar im. Ez di pola yekemîn de me.

Example 2:

Novice 2:

- The reader can understand short and simply connected paragraphs and get the main idea.
- The reader can follow a text with a clear internal structural as can be shown in chronological sequenced written materials.

- The reader can locate specific information from a paragraph.
- At this level, texts are usually limited to the attached range of syntactic structures and vocabulary.

Example 1: Description of a room

Xanîyekî me yî mezin heye. Di ode yê de hemû tişt hene. Du sendelî hene. Sendelîyin li kilekê maseyê ne. Lênûskek li ser maseyê heye. Demjimêrek li hembera maseyê ye. Guldaneke li hinda demjimêrê ye. Di bin demjimêrê de pirtûkin hene.

Example 2: My classroom

Navê min Zîlan e. Ez di zanîngeha Harranê de dixwînim. Di beşa dîroka Kurdî me. Di pola min de bist kes hene. Deh keç û deh kur hene. Ew hevalên min in. Ew ji Rihayê ne. Di pola me de teteyê gewr heye û çar paceyên mezin hene û pola me pir ronî ye. Di pola me de bist sendelî û bist mase hene.

Intermediate: this level is characterized by the reader's ability to understand factual information and main ideas from a relatively short passage (150-250 words) that consists of several paragraphs. The texts at this level could be found from the following materials: advertising materials, business and personal letters, abstract, newspaper, and magazines.

Intermediate 1:

- The reader can understand and identify main ideas from a text consisting of several short paragraphs.
- Range of syntactic structures and vocabulary comprising texts is still limited.
- Lexical guessing for the unknown words based on the surrounding context is possible.

Example 1: A Kurdish story: Father's heart

Li gundekî biçûk zilamek dijî. Navê wî Mehemed e. Rojêke zivistanê, berf dibare û herder dibe berf. Mehemed derdikeve derve û dixwaze berfa ber malê pak bike. Derdikeve derve û destpê dike. Gava ku bavê Mehemedî wî dibîne, ew dibêje; "Lavê min were hundir, derve sar e û tu yê nexweş bikevî." Kur guh nade bavê xwe û nayê hundir.

Bav dibîne ku kurê xwe bi ya wî nake, diçe û neviyê xwe tîne derve û disekine. Mehemed dibîne û bavê xwe re dibêje; "Bavo, kurê min bibe hundir, ew ê serma bigre û nexweş bikeve." Bav dibêje; Weke dilê te ji bo kurê te dişewite, dilê min jî ji bo te dişewite."

Example 2: A trip plan to Riha

Riha bajerekî mezin û dîrokî ye. Li Rihayê golekê masîyan, mizgeft û dêreke dîrokî û medrese hene. Riha ji bajarên din dîroktir û mezintir e. Hewa û siruştê Rihê jî pir xweşin. Havîné germ û hêşin e. Zivistanê jî pir ne sare, tenê baran dibare û berf pir nabare. Ji ber vê yekê, ez û malta min dixwazin biçin Rihê.

Sibê zû di saet 6an de, em ê ji xewê rabin û hêdî hêdî xwe amede bikin. Em ê saet 7an de rê kevin û saet 10an de bigihîjin bajêr. Pêşî, em dikarin biçin li xaringehêk taştê bixwin û bêhna xwe vekin. Piştî, em ê biçin gola masîyan û derdora wê bigerin. Paşê em ê berê xwe bidin dêra Rejî û li wir bigerin. Ji wir jî, em ê biçin xwaringehê Rihayê ya navdar û ji bo şîvê li wir lehmeçun û kebab bixwin. Piştî, divê em biçin hotela xwe, çay vexwin û li ser bernameya xwe ya roja duyemîn biçek biaxifin. Paşê axaftin divê em rakevin û sibê zû rabin.

Ji bo roja duyemîn, bernameya me bi temamî ne zelal e. Lê em dikarin biçin mizgeftê mezin û li wir bigerin. Piştî em dikarin biçin xwaringehêk. Bavê min dixwaze tirş û şorbeya niskan bixwe. Piştî jî em ê rêkevin û vegevin malê.

Intermediate 2:

- The reader can understand longer paragraphs and identify main ideas from a text consisting of complex sentences, for example, those containing subordinated clauses.
- The reader can make appropriate inferences about the text.
- Range of syntactic structures and vocabulary comprising texts is larger. However, the reader often fails to distinguish subtle differences among synonyms.
- Misinterpretations with structurally complicated (i.e., containing subordinated clauses) texts still occur, and deliberate rereading is necessary for complete understanding.

Example 1: A Kurdish poet: Cegerxwîn

Cegerxwîn helbestvanekî Kurd yê nûjen û navdarî n e. Di sala 1903yan de li gundê Hesarê hat dinê. Navê wî yê rastîn Şêxmûs e û ew kurê Hesenê Mihemedê Mehmudê Elî ye. Ez zarokê malbateke belengaz bû û jiyana xwe de gelek zehmetî û tengavî dît. Dema hîn zarok bû, bavê û diya xwe wenda kir û sêwî ma. Digel birayê xwe yê mezin bû. Ji naçarî, bû şivan û paleyî kir.

Cegerxwîn xwast ji vê rewşê derkeve û dest bi xwendinê bike. Wextê bû hijdeh salî, çû medreseyan kurdan û dest bi feqîtiyê kir. Çend salan li cem meleyan Kurd xwend û paşê bû mele.

Di bin bandora Ehmedê Xanî, Melayê Cizîrî û bûyerên mezin (weke Cenga Cîhanî) ên dinê de ma û bû niştimanperwerîyê Kurd.

Cegerxwîn ji xwendinê pir hez dikir û ew dest bi nivîsandina hebestê jî kir. Helbestên xwe yê seretayî di kovara Hawarê de weşandin. Piranîya helbestên wî bi li ser welatparêziyê bûn. Di sala 1979an de ji naçarî vegeerîya Siwêdê û li bajarê Stokholmê jiyana xwe berdewam kir. Seydayê delal di sala 1984an de li Stokholmê serê xwe danî û çû ser dilovanîyê.

Example 2: A Kurdish singer: Ayşe Şan

Ayşe Şan di sala 1938'an de di nav malbateke oldar de li Amedê hat dinê. Ew stranbêjêke navdar a Kurd e û nêzî heftê berhemên wê hene ku wek kaset û cd hatine tomar kirin. Bavê Eysa Şanê jî dengbêj bû û Ayşe Şanê di bin bandora bavê xwe jî ma. Wê kilamên olî û stranên evînî gotin. Lê mixabin, di wan salên ku Ayşe Şan xwest stranan bêje, gela Kurd nedihîşt ku jin, wek zilaman derkevin ser dîkê û stranan bistirin. Ji aliyê din jî du salan bi zamanê tirkî stran gotin ji ber ku kurdî qedexe bû.

Di sala 1963'yan de, çû Stenbolê. Li wir konserên mezin yê li ser huner û çanda kurdî pêşkêş kirin û stranên kurdî û tirkî gotin. Di demeke kurt de, li hemî beşên Kurdistanê û li Tirkî herkes Ayşe Şanê naskir û hunera wê eciband. Lê, piştî gelek zehmet û dişwarî hat ber wê û wê biryar da ku biçê Ewropayê. Li Elamayayê xebat û hunera xwe domand. Ayşe Şan hunermendeke hêja ye ku di jiyana xwe de tekoşîna ziman, çand û hunera Kurdan kiriye. Ayşe Şan di sala 1996'an de li bajarê Îzmîrê, jiber nexweşîya pênceşerê çû ser dilovanîyê.

Advanced: This level is characterized by the reader's ability to understand explicit and implicit meanings of a wide range of long (250 words above) and complex texts consisting of several paragraphs.

Advanced 1 & Advanced 2:

- The reader can identify the hierarchical level of information (i.e., the main points and relevant supporting details) from multi-paragraph prose presented with a clear underlying structure.
- Insufficient target-language cultural knowledge or limited vocabulary may still interfere with complete understanding of a text.
- The reader can make appropriate inferences about texts dealing with various topics.
- The reader can comprehend discourse organization from a text consisting of multiple paragraphs, which are longer and more complex than advanced 1-level texts.

- The reader can detect the author's attitude or values in the main topics addressed in the text.
- The reader begins to comprehend the aesthetic use of target language and its literary styles, and can appreciate some fictions.

Example 1: Kurdish philosophy

Eşkere ye ku her çiqas, di warê wêje û hunerê de gelek xebat bi Kurmancî hatine kirin jî, di warê mijarên zanistî û felsefî de bi Kurmancî nivîsîn hêj gelekî di destpekê de ye. Ne hewce ye ku em sedemên vê çendê nîqaş bikin, lê ev jî li pêşçav e ku divê zimanek li gel hemû cureyên hestiyarî, bi hemû ramanên şênber û razber; yên gelêrî/folklorî û yên kûr bikare xwe nîşan bide. Bi kurtî hewcedarî bi zihinekî heye ku hemû hest û ramanan bi zimanê zikmakî bihone. Ew jî xwe perwerdeyî û guherîneke bingeîn ya hişmendî dixwaze. Jixwe raman û dîtînen nû jî tenê piştî vê guherîna hişî ya kûr pêkan in.

Ramana felsefî di nav gelek cureyên zanîn û ramanan de tenê cureyek e; ango wek zanînen zanistî, hunerî, dînî, bêjeyî, hwd. felsefe jî cureyek ji zanînan e. Belê yek ji taybetmendiyan wê yên herî giring ev e ku ramana razber bi têgehên ava dike. Di rûpelên pêş de em ê di bin hinek mijaran de taybetmendiyan ramana felsefî nîşan bidin, lê li vir xala ku me herî zêde eleqedar dike, taybetmendiya wê ya têgehî ye. Bi gotina Aristoteles, “felsefe ramanek li ser ramanê ye”. Ango ramanek bala ye ku li ser têgehên şîr dibe. Ku Hegel jî mebesta felsefeyê wek avakirina raman, cor (category) û têgehên (notions) nîşan dide. Ji bo vê jî divê ew zimanê ku felsefe dê pê bê kirin, têra xwe pêşketîbe. Bi giştî, bi hebûnê û bi hemû hilberînen mirov re têkiliya wî zimanî pêş ve çûbe. Li gel vê jî aliyê şîyanwerî (potentiality) ve wek Humboldt (her wiha Renan û Worhff) nîşan dide, pêkan e ku di hemû zimanan de heta yên ji derfetên şaristaniyê dûr jî ramanên herî kûr, bilind, têkel û razber bîn derbirîn.

Hingav em dikarin bibêjin ku ji aliyê kirdarî ve ev derfet ji bo Kurmancî gelek bi pêşve neçûbin jî wek her zimanî pêkane ku bi zimanê Kurdî jî wek her cure ramanên razber û ramana felsefî jî bê bi pêş xistin. Li gor vê peywendê em dikarin bibêjin ku armanca ev xebat dixwaze bigihîjê yan nîşan bide bi kurtî ev e, ku xebatek di eslê xwe de çiqas wek ramanek nenas û ji derve jî be, ew raman bi rêya ziman xwe nas dike û dibe nav malî/navekî. Li gel vê çendê ev 11 raman bi zimanekî nû teşeyekî nû digire û rê û şîbakên nû ji afirandin û ramanên resen re vedike. Ji ber vê ye ku ev xebat jî wek hemû xebatên zimanên cihê, tenê Felsefeya Rojava nade nasîn li gel vê, di Kurmancî de doza vekirina rêyan nû li bîr û ramanên nû dike.

Example 2: The importance of translation

Ji bo avakirina ramanên resen û serbixwe divê bîr û raman ji hinek gihanekan derbas bibe. Werger yek ji van qonaxan e. Em dikarin wek Îbn Haldun bibêjin ku “zanînan malê mirovan yê

giştî”ye. Herwiha ku G. Vico jî tîne ziman “her şaristanî malê hemû mirovahîyê ye”. Di parvekirin û giştîbûna şaristaniyan de bandora danûstandinên çandî û ramanî; di danustandina ramanî de jî bandora wergerê bi sere xwe cihek taybet heye. Bi gotineke din ziman, şaristaniyan digihîne hevdu. Danustandina şaristaniyan û sentezên (hevdoz) nû bêhtir bi rêya wergeran pêk hatine. Rastî tu werger, ne tenê wergera wateyan ji zimanekî bal bi zimanek din ve ye. Herwiha her werger, şeweyek din a bîr û ramanê ye.

Her werger xwendinek nû, têgehiştinek nû û şiroveyek nû bi xwe re tîne. Serdema Helenistîk, felsefeya bi zimanê Grekî li gor hewcedarî û daxwazên demî xwe diguherîne û bi zimanê Latîni şeweyek nû digire. Herwiha di şaristaniya Îslamê de jî felsefeya Yewnanî, bi rêya zimanê Suryanî berhemên xwe bi zimanê Erebi dane nasîn. Serpêhatî û pêvajoya piraniya şaristaniyan bi vê rêyê teşedar bûne. Şaristaniya Hindê piştî koçberiya Ariyan ji welatê Îranê pêşve çûye. Pêşveçûna Ewropaya nûdem jî tîra xwe deyndarê wergerên berhemên ji welatên Îslamê û ji rojavayê ye. Doza li vir tê kirin bi kurtî ev e ku –Humboldt jî dixê bîra me- her ziman deriyek nû li dîtina cîhanê vedike.

Di vê xebatê de jî werger doza teşeyek ramanê ya nû dike ku bîr û hizirên felsefî di zimanê kurdî de dê teşeyek nû bigrin. Ev çende jî pêkane ku ji bo hizir û ramanên aferîner rê veke. Ev xebat herçiqas bi rêya wergerê bîr û ramanên çend fîlozofan bide nîşan jî li vir daxwaz û mebesta van wergeran ya sereke ne hînbûna felsefê ye, lê bêhtir di nav têgeh û termên zimanê kurdî de hînbûna felsefê ye. Ji ber ku em bi berçavkên têgehên di zimên de li cîhanê dinêrin, ev tê wê wateyê ku avakirin û hilberîna têgehên nû têgihîştinên me berfirehtir dike. Her têgehek nû, rê li dîtinek nû û têgehiştinek nû vedike

Example 3: The letter of the author

Pirtûka min a we bi zehmetiyek mezin wergera wê kiriye, ewqas vekirî û tîkûz e hêviyê dide min ku dê fransiya wê ji latîniya wê çêtir bê fêmkirin û bêtir bê xwendin. Lê belê, bi fikar im ku dê navê pirtûkê gelek kesên ku bi zanist û wêjeyê re ne tîkildar in an jî li ser felsefeyê xwediyê ramanên xerab in bitirsîne. Ji ber ku ew ji xwendinên xwe yê felsefî şanaz nebûne: Ji ber vê, di mijara wergera pirtûkê de ji bo egera nivisîna pirtûkê û sîdeweriya ku dê jê bê wergirtin min pêdivî bi pêşgotinekê dît. Lê ji ber ku tiştên li vir hatine vegotin divê ji her kesî bêtir ez bizanibim, herçiqas nivisîna pêşgotinekê li min bikeve jî, mixabin ez ê di vê pêşgotinê de dîsa kurteya çend xalên sereke bidim ku di pirtûkê de hatine ravekirin, munasibdîtî û vegotina ji gel re jî ji we re dihêlim.

Pêşiyê min dixwest ji heyberên jirêzê dest pê bikim û bibêjim ka felsefe çi ye. Ji bêtir felsefeyê, vekolîna zanatîyê tê fêmkirin; tiştê ji zanatîyê tê fêmkirin jî hew ne bipîvanîbûna di karê me de ye, di heman demê de ji bo em jiyana xwe bi rê ve bibin bi qasî parastina tenduristiya me û

afirîneriya zanatiyek t k z a hem  sen 'etan t  f mkirin ku mirov dizane; ji bo ev zanyar  bi ibe a ku li v  der  hatiye diyarkirin, mecb r e ew ji sedem n p  iy  b n wergirtin; ji bo f rb na v  r ya zanistiy  (felsefeya esil j  ev e) ev sedem n p   , angoo destp k div  ji l ger na r gezan p k b n. Du merc n van r gezan hene: A yekem n, div  ev r gez ewqas vekir    ber av bin ku mirov  bixwaze wan t bigih  fikaran ji rastiya wan neke. A duyem n, her iqas hem  heyber tunebin j  div  r gez b n zan n, l  d sa j  heya r gez tunebin heyber n din div  ney n zan n. Pi t  v  j  zanyariya ti t n bi r gezan ve gir day ne div  ji r gezan b n wergirtin. Di berdewamiya talilan (deduksiyonan) de bila hem  ti t  diyar bin   liqay  ti tek  nediyar nebin.

Di rastiyy  de, y  bi tamam  zanyar hew Xweda ye. Angoo ew derheq  rastiya hem  ti t  de xwediy  hem  zanyariyy  ye. L  mirov dikare bib je, derbar  rastiyy n gir ngtir de mirov bi qas  ku k m yan j  z de zanyar bin, k m yan j  z de zana ne. Di v  xal  de bi ya min tu ti tek tunebe ku zana li ser li hev nekin. Pi t  v , dema min   s deweriya v  felsefey  raxista ber  avan ku hem  heyber n z hna mirov karibe t bigih    dema w  felsefeya ku me ji mirov n k v    hov cuda dike diyar bikirana, min   bida bawerkirin ku kes n neteweyek   iqas bi felsefey  ve xwe    b   bin, ew netewe ewqas xwed   aristan    xwed  ruh e. Bi v  away  di dewletek  de n met  her  mezin, di w  dewlet  de heb na feylesof n rast  ne. Ji bil  v , bi kes n xwe dane felsefey  re jiy n him ji bo her mirov  s dewer e, him j  ew bi xwe j  bi felsefey  dakeve b  guman d   t r be. Helbet ji bo mirov karibe r  bide xwe b guman  av n xwe   endam n xwe y n din bi kar b ne, ji  avgirt  lid  uy na kes n din h n  t r e. L  ji d vila bi  av n girt  r  bide xwe   r veberiya xwe bike,  avvekir   uy na li d  hinek  din d  ba tir be. Bi kurtas  jiyana b  felsefe, b y  hewldana vekirin , jiy na  avgirt  ye. Bi ser de j , n r na hem  heyber n ku  av n me dib ne   bi v  r y  j    ja bedewiya ku reng   ron  dide, bi k fxwe iya ku zanyariya felsef  di heyberan de dib ne   radixe ber  avan nay  p van.